



Олена ЄФРЕМОВА

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ



Чернігів - 2019



**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського**

Кафедра права, філософії та політології

Олена ЄФРЕМОВА

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**Чернігів
2019**

УДК 347.6
ББК 67.9(4Укр) 304.9
Є 92

Розробник: *Єфремова О. П.* – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, філософії та політології Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського, НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

Рецензент: *Ятченко Є. О.* – кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, філософії та політології Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О.М. Лазаревського.

Єфремова О. П.

Є 92 Цивільне та сімейне право: методичні рекомендації для студентів ступеня бакалавр за напрямом підготовки 08 – Право, спеціальністю 081 Право. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2019. 32 с.

УДК 347.6
ББК 67.9(4Укр) 304.9

Методичні рекомендації схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського, НУЧК імені Т.Г. Шевченка (Протокол № 11 від 30 травня 2019 р.).

© Єфремова О. П., 2019

ЗМІСТ

Опис навчальної дисципліни _____	4
Мета та завдання навчальної дисципліни _____	5
Програма навчальної дисципліни _____	6
Структура навчальної дисципліни _____	13
Теми практичних занять _____	15
Самостійна робота _____	15
Індивідуальні завдання _____	17
Методи навчання _____	19
Методи контролю _____	19
Розподіл балів, які отримують студенти _____	20
Методичне забезпечення _____	20
Рекомендована література _____	21
Теми практичних занять _____	26
Глосарій _____	30

**СПИСОК
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань (шифр і назва) Напрямок підготовки 08 – «Право»	нормативна	
Модулів – 1	спеціальність 081 «Право».	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		5-й	5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		4-й	4-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 6	Кваліфікація: бакалавр	18 год.	6 год.
		практичні	семінарські
		18 год.	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		54 год.	84 год.
		Модульна робота	
–			
Вид контролю: залік			

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 36/54;

для заочної форми навчання – 6/84.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета полягає у досконалому опануванні студентами змісту цивільноправових і сімейних інститутів, основними теоретичними та практичними засадами правового регулювання особистих немайнових і майнових цивільних і сімейних правовідносин, глибокому засвоєнню теоретичного матеріалу, усвідомленню безумовного використання у майбутній практичній діяльності актів цивільного та сімейного законодавства, у навчанні студентів орієнтуватися в чинному цивільному і сімейному законодавстві, тлумачити нормативно-правові акти та вміло застосовувати їх в реальних умовах своєї майбутньої професійної діяльності.

Завдання

Оволодіння студентами необхідними знаннями та навичками з набуття, здійснення і захисту прав в галузі цивільного та сімейного права.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- 1) формування у студентів системи науково-теоретичних та практичних знань з цивільного та сімейного права,
- 2) визначення та розкриття змісту понять, категорій та інститутів цивільного і сімейного права, нормативно-правових актів, їх дотримання, тлумачення та застосування в практичній діяльності.
- 3) виховання у студентів поваги до законів, їх додержання і виконання в практичній діяльності.

Вміти:

- 1) використовувати знання для розкриття, пояснення основних норм цивільного та сімейного права;
- 2) грамотно використовувати основну юридичну термінологію в галузі цивільного та сімейного права;
- 3) називати, аналізувати нормативно-правові акти, що регулюють норми сучасного цивільного та сімейного права;
- 4) розкривати, пояснювати зміст і структуру нормативно-правових актів, вміти ними користуватися, знаходити необхідну інформацію, співвідносити норми права з реальними життєвими ситуаціями;
- 5) пояснювати поняття цивільного спору, визначати його види та встановлювати порядок його вирішення;
- 6) називати документи, які регламентують питання цивільних та сімейних правовідносин.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Тема 1. Загальна характеристика цивільного права

Поняття цивільного права як галузі права. Цивільне право в системі права України. Предмет цивільно-правового регулювання. Методи цивільно-правового регулювання. Функції цивільного права. Система цивільного права. Джерела цивільного права та їх характеристика. Цивільне право – галузь приватного права. Поняття цивільного права як приватного права. Цивільне право в системі права України. Відносини, що регулюються цивільним правом (цивільні відносини). Диспозитивний метод регулювання цивільних відносин та чинники, що зумовлюють його. Принципи цивільного права. Принцип свободи особистості та неприпустимості свавільного втручання у сферу особистого життя людини. Принцип свободи власності. Принцип свободи договору. Основні поняття: приватне і публічне право, цивільне право, диспозитивний метод, цивільні відносини, свобода власності, договору, підприємництва.

Цивільне право як наука та навчальний курс. Наука цивільного права як одна з галузей правознавства. Предмет цивілістики. Методи дослідження цивільно-правових явищ. Поняття і система цивільного права як навчального курсу. Основні поняття: цивілістика, галузь, методи дослідження, система цивільного права.

Тема 2. Поняття та структура цивільних правовідносин

Поняття цивільних правовідносин. Елементи та структурні особливості цивільних правовідносин. Зміст цивільних правовідносин. Поняття, зміст та види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст та види суб'єктивних обов'язків. Склад учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин. Поняття цивільної правоздатності і дієздатності. Об'єкти цивільних правовідносин. Класифікація (види) цивільних правовідносин. Підстави виникнення та припинення цивільних правовідносин. Основні поняття: правовідношення, суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин, суб'єктивні права та обов'язки, юридичні факти.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ОСОБА ТА ПРАВОЧИНИ Й ПРЕДСТАВНИЦТВО В ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Тема 1. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин

Особистість (людина) та цивільна правосуб'єктність. Фізична особа (громадянин) як індивідуальний суб'єкт цивільного права. Правоздатність фізичних осіб. Виникнення та припинення правоздатності. Зміст правоздатності фізичних осіб. Рівність та невід'ємність правоздатності. Співвідношення правоздатності та суб'єктивного права. Правоздатність іноземних громадян та осіб без громадянства. Дієздатність фізичних осіб. Повна дієздатність. Обсяг дієздатності малолітніх віком до 14 років. Обсяг дієздатності неповнолітніх віком від 14 до 18 років. Випадки набуття повної цивільної дієздатності неповнолітніми при досягненні ними 16 років. Обмеження дієздатності громадян. Визнання громадянина недієздатним. Місце проживання фізичної особи та його юридичне значення. Порядок, умови та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою. Основні поняття: фізична особа, правоздатність, дієздатність фізичної особи, безвісно відсутня, місце проживання.

Тема 2. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин

Поняття та ознаки юридичної особи. Розвиток вчення про юридичні особи в науці цивільного права. Поняття і види правосуб'єктності юридичних осіб. Органи юридичних осіб. Індивідуалізація юридичних осіб, її способи та цивільно-правове значення. Цивільно-правовий статус філій та представництв юридичної особи. Порядок і способи утворення юридичних осіб. Установчі документи юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи та її правове значення. Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Неспроможність (банкрутство) юридичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності. Реорганізація юридичної особи. Способи реорганізації. Основні поняття: юридична особа, товариства та установи, індивідуалізація,

установчі документи, державна реєстрація, цивільна правоздатність та цивільна дієздатність, філії та представництва, правонаступництво, ліквідація.

Тема 3. Правочини. Презумпція правомірності правочину

Поняття і види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Оплатні і безоплатні правочини. Реальні і консенсуальні правочини. Умовні правочини. Умови дійсності правочинів. Сторони у правочині. Зміст правочину. Єдність (відповідність) волі та волевиявлення у правочині. Форма правочину. Основні поняття: правочин, каузальні та абстрактні правочини, фідуціарні правочини, воля та волевиявлення, презумпція правомірності, державна реєстрація.

Тема 4. Підстави для визнання правочину недійсним та правові наслідки такого визнання.

Поняття та види недійсних правочинів. Нікчемні та оспорювані правочини. Момент, з якого правочин вважається недійсним. Правові наслідки недійсності правочину. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину. Основні поняття: недійсність правочину та її види, нікчемні та оспорювані правочини, недійсність частини правочину, правові наслідки недійсності правочину.

Тема 5. Строки у цивільному праві. Позовна давність

Поняття строків в цивільному праві. Види строків. Строки здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Порядок обчислення строків. Поняття і значення строку позовної давності. Застосування позовної давності. Види строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Початок перебігу строку позовної давності. Зупинення, перерва і поновлення строків позовної давності. Наслідки закінчення строку позовної давності. Випадки захисту порушеного права після закінчення строків позовної давності. Основні поняття: строки, види строків, позовна давність, зупинення, перерва, поновлення строків давності.

Тема 6. Право власності та інші речові права

Власність і право власності: співвідношення. Власність як економічна категорія. Передумови становлення та розвитку

відносин власності на теренах України. Зміст права власності. Поняття права власності як правового інституту (право власності в об'єктивному значенні). Роль та місце правового інституту власності в системі цивільного права. Поняття права власності як суб'єктивного права. Зміст та межі здійснення суб'єктивного права власності. Співвідношення суб'єктивного права власності і цивільного правовідношення. Форми і види права власності за законодавством України. Право власності Українського народу. Основні поняття: речові права, право власності, суб'єкти, публічна і приватна власність, фізичні та юридичні особи, право державної власності, право комунальної власності, приватна власність.

Тема 7. Підстави набуття та припинення права власності

Підстави набуття права власності: первісні та похідні, загальні та спеціальні. Набуття права власності: юридичною особою публічного права; добросовісним набувачем на майно, відчужене особою, яка не мала на це право; на новостворене майно; на перероблену річ; на безхазяйну річ; на рухому річ, від якої власник відмовився; на знахідку; на бездоглядну домашню тварину; на скарб; шляхом привласнення загальнодоступних дарів природи; за напувальною давністю; в результаті приватизації державного майна та майна, що є в комунальній власності. Момент набуття права власності. Момент набуття права власності за договором. Правовстановлюючі документи. Підстави припинення права власності. Відмова від права власності. Припинення права власності особи на майно, яке за законом не може їй належати. Припинення права власності внаслідок знищення майна. Основні поняття: набуття права власності, майно, відчуження, знахідка, безхазяйна річ, скарб, приватизація, правовстановлюючі документи, реквізиція, конфіскація.

Тема 8. Захист права власності та інших речових прав

Принцип рівності умов захисту права власності та інших речових прав. Цивільноправові способи захисту права власності. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Захист прав власника від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння (негаторний позов). Захист прав володільця, який не є власником. Позов про виключення майна з

опису (звільнення майна з-під арешту). Позов про визнання права власності. Захист права власності на земельною ділянкою. Захист інтересів власника у разі аварій та інших обставин надзвичайного характеру. Випадки позбавлення права власності. Відповідальність державних органів за видання актів, які порушують права власників. Відповідальність за втручання у здійснення власниками своїх повноважень. Основні поняття: витребування майна (віндикаційний позов), негаторний позов, відшкодування шкоди.

Тема 9. Загальні положення про спадкування

Поняття та види спадкування. Склад спадщини. Права та обов'язки особи, які не входять до складу спадщини. Час і місце відкриття спадщини. Спадкоємці. Право на спадкування, усунення від права на спадкування. Особливості спадкування окремих об'єктів: прав на земельну ділянку, частки у праві спільної сумісної власності; права на одержання сум заробітної плати, пенсії, стипендії, аліментів, інших соціальних виплат, які належали спадкодавцеві; права на одержання страхових виплат (страхового відшкодування); права на вклад у банківських (фінансових) установах; права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду (збитки) та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця. Основні поняття: спадкування, спадщина, спадкоємці.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. СІМЕЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

Тема 1. Поняття, предмет та принципи Сімейного права України

Поняття сімейного права як галузі права, його предмет. Диспозитивний та імперативний методи регулювання в сімейному праві. Принципи сімейного права. Система сімейного права. Місце сімейного права у правовій системі України. Етапи розвитку сімейного права. Джерела сімейного права: законодавство, договір, звичай. Сімейний кодекс України. Співвідношення Сімейного

кодексу України і цивільного законодавства. Поняття і терміни: сімейне право, предмет сімейного права, принципи сімейного права, материнство, батьківство, джерела права, Сімейний кодекс України, договір.

Тема 2. Сімейні правовідносини

Характеристика особливостей сімейно-правових взаємовідносин. Учасники сімейних відносин. Сім'я в соціологічному та правовому значеннях. Етапи розвитку сім'ї. Загальні та спеціальні ознаки сім'ї. Право особи на сім'ю. Особисті та майнові сімейні правовідносини. Суб'єкти та об'єкти сімейних правовідносин, юридичні факти виникнення сімейних правовідносин. Юрисдикційна та неюрисдикційна форми захисту сімейних правовідносин. Державна охорона сім'ї. Поняття і терміни: сім'я, сімейні правовідносини, дитина, подружжя, строки.

Тема 3. Визначення походження дитини

Загальні підстави виникнення прав та обов'язків матері, батька і дитини, визначення походження дитини від матері та батька, які перебувають у шлюбі між собою, визначення батьківства за рішенням суду, встановлення факту батьківства, визнання материнства, запис подружжя батьками дитини, спір про материнство. Поняття і терміни: батьки, дитина, походження дитини, оспорювання батьківства, оспорювання материнства.

Тема 4. Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей

Рівність прав та обов'язків батьків щодо дитини, рівність прав та обов'язків дітей щодо батьків, визначення прізвища дитини, визначення імені дитини, визначення по батькові дитини, зміна прізвища дитини її батьками, зміна по батькові дитини, права батьків, забезпечення прав дитини, права батьків по захисту дитини, права та обов'язки неповнолітніх дітей, підстави позбавлення батьківських прав, поновлення батьківських прав. Поняття і терміни: ім'я дитини, реєстрація народження дитини, батьківські обов'язки, виховання дитини, батьківські права, позбавлення батьківських прав.

Тема 5. Права батьків і дітей на майно

Роздільність майна батьків та дітей, право спільної сумісної власності батьків та дітей, управління майном дитини, використання доходу від майна дитини, право власності на аліменти, одержані на дитину, визначення розміру аліментів у частці від заробітку матері, батька дитини, обставини, які враховуються судом при визначення розміру аліментів. Поняття і терміни: роздільність майна, право власності, управління майном, використання доходу, аліменти.

Тема 6. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення

Поняття усиновлення, особа, яка може бути усиновленою, усиновлення братів та сестер, особи, які можуть бути усиновлювачами, особи, які не можуть бути усиновлювачами, облік осіб, які бажають усиновити дитину, згода батьків на усиновлення дитини, згода дитини на усиновлення, заява про усиновлення дитини, рішення суду про усиновлення, таємниця усиновлення, недійсність усиновлення, скасування усиновлення. Поняття і терміни: усиновлення, усиновлювач, дитина-сирота, таємниця усиновлення, недійсність усиновлення, скасування усиновлення.

Тема 7. Опіка та піклування над дітьми

Діти, над якими встановлюється опіка, особа, яка може бути опікуном, піклувальником дитини, права дитини, над якою встановлено опіку або піклування. Права та обов'язки опікуна, піклувальника. Припинення опіки, піклування. Звільнення опікуна, піклувальника. Поняття і терміни: опіка, піклування, опікун, піклувальник, заклад охорони здоров'я.

Патронат над дітьми. Договір про патронат, згода дитини на проживання у сім'ї патронатного вихователя, плата за виховання дитини, обов'язки патронатного вихователя, припинення договору про патронат. Поняття і терміни: патронат, договір про патронат, патронатний вихователь.

Прийомна сім'я. Прийомна сім'я, прийомні батьки, особи, які можуть бути прийомними батьками, особи, які не можуть бути прийомними батьками, прийомні діти, згода дитини, на влаштування до прийомної сім'ї, створення прийомної сім'ї, обов'язки прийомних батьків щодо виховання та утримання дітей. Поняття і терміни: прийомна сім'я, прийомні батьки, прийомні діти, діти-сироти.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд		с.р.	л	п	лаб	інд
Модуль 1											
Змістовий модуль 1. Загальні положення цивільного права											
Тема 1. Загальна характеристика цивільного права.	8	1	2			5					
Тема 2. Поняття та структура цивільних правовідносин.	6	1				5					
Разом за змістовим модулем 1	14	2	2			10					
Змістовий модуль 2. Особа та правочини й представництво в цивільних правовідносинах											
Тема 1. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин	6	2	2			2					
Тема 2. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин.	6	2	2			2					
Тема 3. Правочини. Презумпція правомірності правочину.	2					2					
Тема 4. Правочини. Презумпція правомірності правочину.	6	2	2			2					
Тема 5. Підстави для визнання правочину недійсним та правові наслідки такого визнання.	2					2					

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	Денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд		с.р.	л	п	лаб	інд
Тема 6. Строки у цивільному праві. Позовна давність.	2					2					
Тема 7. Право власності та інші речові права.	6	2	2			2					
Тема 8. Підстави набуття та припинення права власності.	4		2			2					
Тема 9. Захист права власності та інших речових прав.	4		2			2					
Разом за змістовим модулем 2	38	8	12			18					
Змістовий модуль 3. Сімейне право України											
Тема 1. Поняття, предмет та принципи сімейного права України.	6	2	2			2					
Тема 2. Сімейні правовідносини.	6		2			4					
Тема 3. Визначення походження дитини.	6	2				4					
Тема 4. Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей.	4					4					
Тема 5. Права батьків і дітей на майно.	6	2				4					
Тема 6. Умови, порядок та правові наслідки усиновлення.	4					4					
Тема 7. Опіка та піклування над дітьми.	6	2				4					
Разом за змістовим модулем 3	38	8	4			26					
Усього годин	90	18	18			54					

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Цивільне законодавство України.	2
2.	Правовий статус фізичної особи-підприємця.	
3.	Загальна характеристика видів юридичних осіб приватного права.	
4.	Об'єкти цивільних прав. Порядок передачі прав за цінними паперами.	
5.	Представництво в цивільному праві.	
6.	Здійснення та захист цивільних прав.	
7.	Право спільної власності.	2
8.	Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Спадковий договір.	2
9.	Загальні положення про шлюб.	2
	<i>Разом</i>	18

САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Місце цивільного права в системі галузей права України. Поняття та зміст юридичної рівності суб'єктів у цивільному праві. Цивільно-правові системи світу. Стадії укладання договору.	4
2.	Поняття та класифікація юридичних фактів. Поняття та ознаки здійснення суб'єктивного цивільного права. Поняття та способи захисту суб'єктивних цивільних прав. Проблема дуалізму приватного права.	4
3.	Акти цивільного стану. Правочини, на вчинення яких піклувальник не може надавати згоду. Надання фізичній особі допомоги у здійсненні її прав та виконанні обов'язків. Особисті немайнові права юридичної особи.	4
4.	Командитне товариство. Товариство з додатковою відповідальністю. Виробничий кооператив. Види цінних паперів.	4
5.	Правові наслідки порушення форми правочину. Правочини, які можуть вчинятися усно. Особисті немайнові права фізичної особи та їх види. Відшкодування шкоди в цивільному праві.	4
6.	Відшкодування збитків. Випадки обмеження особистих немайнових прав фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи.	6

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
7.	Право власності Українського народу. Привласнення загальнодоступних дарів природи. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Права власника житлового будинку, квартири.	4
8.	Підстави виникнення права користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб. Первісні способи набуття права власності. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна. Право комунальної власності.	4
9	Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності. Передання майнових прав інтелектуальної власності. Випадки правомірного використання твору без згоди автора. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин.	4
10	Підстави визнання прав інтелектуальної власності на торговельну марку недійсними. Майнові права інтелектуальної власності на комерційну таємницю. Право попереднього користувача на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Право інтелектуальної власності на наукове відкриття.	4
11	Поняття за загальною характеристикою виконання заповіту. Встановлення сервітуту у заповіті. Посвідчення нотаріусом секретних заповітів. Спадкування усиновленими та усиновлювачами.	2
12	Перехід права на прийняття спадщини. Обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредитора. Строк чинності повноважень виконавця заповіту. Особливості спадкового договору за участі подружжя.	4
13	Метод сімейного права. Звичаї, як джерело сімейно-правових норм. Кровне споріднення, лінії та ступені споріднення. Визнання шлюбу неукладеним.	2
14	Шлюбний договір. Права та обов'язки подружжя щодо утримання. Підстави визнання шлюбного договору недійсним. Заходи суду щодо примирення подружжя.	2
15	Оспорювання батьківства, материнства. Спори батьків щодо виховання дітей, визначення місця проживання дітей. Підстави, порядок та правові наслідки відбирання дітей без позбавлення батьківських прав. Роздільність майна батьків та дітей.	2
	Разом	54

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання студентами ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Цивільне та сімейне право» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

- конспект із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно;
- схеми, таблиці або опорний конспект теми, розроблений самостійно;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис;
- повідомлення з теми у вигляді есе або презентації PowerPoint;
- дослідження у вигляді есе або презентації PowerPoint;
- наукове дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу).

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ІНДЗ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО»

1. Цивільне законодавство України.
2. Фізична особа як суб'єкт цивільних правовідносин.
3. Юридична особа як суб'єкт цивільних правовідносин.
4. Захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів.
5. Цивільно-правова відповідальність.
6. Захист права власності в судовому порядку.
7. Право інтелектуальної власності.
8. Авторське право.
9. Суміжні права.
10. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування.
11. Право інтелектуальної власності на торговельну марку.
12. Загальні положення зобов'язального права.
13. Договір купівлі-продажу.
14. Особливості договору поставки та контрактації.
15. Особливості договору міни (бартеру), дарування, ренти.
16. Особливості договору довічного утримання (догляду).
17. Зобов'язання щодо передачі майна у речове право на чужу річ.
18. Зобов'язання щодо виконання робіт.
19. Зобов'язання щодо надання послуг.
20. Засновницький договір.
21. Предмет та метод сімейного права.
22. Принципи та функції сімейного права.
23. Джерела сімейного права.
24. Здійснення сімейних прав та виконання сімейних обов'язків.
25. Поняття та види сімейних правовідносин.
26. Підстави виникнення сімейних правовідносин.
27. Поняття шлюбу. Умови укладення шлюбу.
28. Загальна характеристика майнових правовідносин батьків та дітей.
29. Обов'язок батьків утримувати повнолітніх дітей.
30. Обов'язок повнолітніх дітей утримувати своїх батьків.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації: словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда. Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій).

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Контроль рівня засвоєння навчального матеріалу проводиться шляхом виконання студентами письмових робіт за темами модулів та складання іспиту.

Контроль якості виконання додаткових самостійних завдань здійснюється в межах індивідуальної роботи викладача зі студентами, передбачених програмою.

Методи оцінювання: усна відповідь, письмова робота (індивідуальне завдання), модульна контрольна робота.

Поточний контроль – оцінювання рівня знань, умінь та навичок студентів, що здійснюється у ході навчального процесу шляхом проведення усного опитування, контрольної роботи, тестування тощо.

Модульний контроль – форма контролю, у якому підводиться підсумок роботи студента впродовж модуля. Результатом модульного контролю є модульна оцінка.

Модульна оцінка – бальна оцінка (абсолютна), яку отримав студент у результаті контролю за виконанням усіх видів робіт (теоретичних, практичних, самостійних), віднесених до відповідного модуля.

Залік – форма підсумкового контролю, засвоєння студентом навчального матеріалу з дисципліни «Цивільне та сімейне право» за певний період відповідно до навчального плану.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота					Підсумкова письмова робота	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	50	100
T1	T2	T1	T2	T1		
10	10	10	10	10		

T 1, T2 ... T1 – теми змістових модулів.

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

- робоча навчальна програма;
- навчальні посібники;
- опорні конспекти лекцій;
- збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативні джерела

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003. *Відомості Верховної Ради України* 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40. Ст. 492.
4. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21-22. Ст. 205.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18. Ст. 144.
6. Про виконавче провадження: Закон України від 21 квітня 1999. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 24. Ст. 207.
7. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263.
8. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01 липня 2010. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 38. Ст. 509.
9. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21 листопада 1992. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 5. Ст. 21.
10. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 30. Ст. 42.
11. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15 січня 2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 10. Ст. 70.
12. Про затвердження Порядку стягнення аліментів на дитину (дітей) у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про подання правової допомоги: Постанова Кабінету міністрів України від 19 серпня 2002.
13. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 4. Ст. 43.

Базова

1. Цивільне право України: особлива частина: підручник. Фазикош В. Г., Булеца С. Б. Київ: Знання, 2013. 751 с.
2. Сімейне право: підручник. За заг. ред.: В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 322 с.
3. Коментовані зразки документів: за чинним законодавством України. Кн. 4: Узагальнення нотаріальної практики. Нотаріальний процес. Цивільне право. Організація нотаріальної діяльності. Висновки експертиз. Сімейне право. Виконавче провадження. Спадщина. Діловодство. Податки. Іпотека-застава. Трудове право. Фінмоніторинг. Нотаріальний депозит. Захист прав нотаріуса. Судова практика. За заг. ред. Марченка В. М., Чуєвої О. Д. Харків: Страйд, 2012. 480 с.
4. Цивільне право в схемах: навчальний посібник. Матвеев П. С., Бірюков В. І. Київ: Алерта, 2013. 256 с.
5. Цивільне, господарське та господарське процесуальне право у запитаннях і відповідях: практичний курс. Упор. Борисова В. І., Жиголкін І. П., Сибіта О. М., Хотенець П. В. Харків: Право, 2013. 176 с.
6. Ромовська З. В. Українське цивільне право: право власності, академічний курс: підручник для ВНЗ. Київ: Правова єдність, 2011. 246 с.
7. Харитонов Є. О., Сиарцев О. В. Цивільне право України: підручник. 3-є вид. Київ: Істина, 2013. 808 с.
8. Мічурін Є. О., Шишка О. Р. Цивільне право України: альбом схем. 4-е вид. Харків: Фактор, 2013. 464 с.
9. Цивільне право України: договірні та недоговірні зобов'язання: підручник для ВНЗ. 3-є вид. Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І., Братель О. Г. та ін. За ред. Бичкової С. С. Київ: Правова єдність, Алерта, 2014. 496 с.
10. Цивільне право України: загальна частина: навчальний посібник для ВНЗ. Алфьорова Т. М., Берестова І. Е., Булат Є. А. та ін. Київ: Хай-Тек Прес, 2013. 432 с.
11. Цивільне право України. Загальна частина: загальні положення, особисті немайнові права фізичної особи, право власності та ін. речові права, спадкове право, право інтелектуальної власності, загальні положення про зобов'язання і договори: підручник. Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Бичкова С. С., Тімуш І. С. та ін. За

- ред. Бірюкова І. А., Заїки Ю. О. Київ: Правова єдність, Алерта, 2014. 510 с.
12. Цивільне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Упор. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Київ: ЦУЛ, 2014. 202 с.
 13. Українське цивільне право у визначеннях та схемах: навчальний посібник для ВНЗ. Курило Т. В. Львів: Новий світ-2000, 2014. 238 с.
 14. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навчальний посібник. 3-є вид. Київ: ЦУЛ, 2014. 358 с.
 15. Цивільне право України: загальна частина: підручник. 4-е вид. За ред. Дзери О. В., Кузнецової Н. С., Майданика Р. А. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 976 с.
 16. Цивільне право України: особлива частина: підручник (затв. МОН України). 4-е вид. За ред. Дзери О. В., Кузнецової Н. С., Майданика Р. А. Київ: Юрінком Інтер, 2014. 1176 с.
 17. Цивільне право України: особлива частина: підручник (затв. МОН України). Фазикош В. Г., Булеца С. Б. Київ: Знання, 2013. 751 с.
 18. Сімейне право: підручник. За заг. ред.: В. І. Борисова, І. В. Жилінкова. 4-те вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2012. 322 с.
 19. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
 20. Мельник Р. С., Бевзенко В. М. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. За заг. ред. Р. С. Мельника. Київ: Ваїте, 2014. 376 с.
 21. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Зуй В. В. Адміністративне право: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Видання 5-те, доповнене та перероблене. Київ: Право. 2020. 192 с.
 22. Курс адміністративного права України: підручник. За ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид., доп. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 904 с.

Допоміжна

1. Нотаріат України: навчальний посібник до іспитів. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Київ: ЦУЛ, 2013. 332 с.
2. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат» (на 1.01.2012). Остапенко О. І., Шамрай В. О., Руснак Ю. І., Демський Е. Ф. та ін. За ред. Остапенко О. І. Київ: Професіонал, 2012. 608 с.

3. Законодавство України про нотаріат: збірник офіційних текстів законів (на 15.03.2013). Руснак Ю. І. Київ: ЦУЛ, 2013. 430 с.
4. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України: навчальний посібник для ВНЗ. 5-е вид. Київ: ЦУЛ, 2014. 448 с.
5. Право соціального забезпечення України: практикум: навчальний посібник. Пилипенко П. Д., Бурак В. Я., Кульчицька О. І., Рим О. М. та ін. За ред. Пилипенка П. Д. Київ: Істина, 2012. 288 с.
6. Правове регулювання соціального обслуговування населення в сучасних умовах: проблеми теорії та практики: монографія. Гончаров В. О., Прилипко С. М., Шумна Л. П., Ярошенко О. М. За ред. Ярошенко О. М. Харків: Юрайт, 2012. 312 с.
7. Кухарев О. Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. Київ: Правова єдність : Алерта, 2013. 328 с.
8. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 6–1. Т. 2.
9. Ромовська З. В. Українське цивільне право: спадкове право, академічний курс: підручник для ВНЗ. 2-е вид. Київ: Дакор, 2013. 304 с.
10. Цивільне право: посібник для підгот. до складання іспиту. 2-е вид. Харитонов Є. О., Голубева Н. Ю., Акіменко Ю. Ю. Ч. 1. Харків: Одиссей, 2011. 248 с.
11. Цивільне право: підручник. У 2-х тт. Т. 1. 2-е вид. Борисова В. І., Баранова Л. М., Бєгова Т. І., Домашенко М. В. та ін. За ред. Борисової В. І., Спасибо-Фатєєвої І. В., Яроцького В. Л. Харків: Право, 2014. 656 с.
12. Цивільне право: підручник. У 2-х тт. Т. 2. 2-е вид. Борисова В. І., Баранова Л. М., Бєгова Т. І., Домашенко М. В. та ін. За ред. Борисової В. І., Спасибо-Фатєєвої І. В., Яроцького В. Л. Харків: Право, 2014. 816 с.
13. Майданик Р. А. Цивільне право: загальна частина. Т. 1: Вступ у цивільне право: підручник для юридичних спеціальностей ВНЗ. Київ: Алерта, 2012. 472 с.
14. Комаров В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України. Харків: Право, 2012. 624 с.
15. Карнаух Т. М., Ханик-Посполітак Р. Ю. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник. Київ: Юстініан, 2011. 400 с.
16. Тетарчук І. В., Дяків Т. Є. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник для підготовки до іспитів. Київ: ЦУЛ, 2012. 208 с.

17. Розгон О. Шлюб громадянина України з іноземцем на території України. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 1. С. 321–326.
18. Розгон О. Феномен міжнародного усиновлення. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2011. № 2. С. 49–59.
19. Мироненко В. Особливості усиновлення дітей-громадян України іноземними громадянами. *Нотаріат для вас*. 2012. № 5. С. 33–39.
20. Кисіль В. І. Спадкові відносини в сучасному міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 154–182.
21. Калакура В. Я. Проблеми колізійного регулювання сім'ї та шлюбу в міжнародному приватному праві. *Право України*. 2013. № 7. С. 145–153.
22. Цивільне право: підручник. У 2-х тт. За ред.: В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, В. Л. Яроцького. Харків: Право, 2011–2012. Т. 1–2.
23. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право. Академічний курс: підручник. 2-ге вид., допов. Київ: Дакор, 2013. 304 с.
24. Кухарєв О. Є. Спадкове право України: навч.-практ. посіб. Київ: Правова єдність : Алерта, 2013. 328 с.
25. Ромовська З. В. Українське цивільне право: спадкове право, академічний курс: підручник для ВНЗ. 2-е вид. Київ: Дакор, 2013. 304 с.
26. Євко В. Ю., Кравчук С. М. Основні протиріччя правового регулювання міждержавного всиновлення в Україні. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 12. С. 46–54.
27. Розгон О. Шлюб громадянина України з іноземцем на території України. *Мала енциклопедія нотаріуса*. 2012. № 1. С. 321–326.

Інформаційні ресурси

1. Цивільний кодекс України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
2. Коментар до цивільного кодексу України. URL : <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/gk>.
3. Сімейний кодекс України. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
4. Коментар до сімейного кодексу. URL : http://urist-ua.net/кодекси/сімейний_кодекс_україни/.



ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Цивільне законодавство України

1. Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом. Система цивільного законодавства.

2. Дія цивільного законодавства. Застосування цивільного законодавства за аналогією.

3. Основні поняття: джерела цивільного права акти, Конституція України, Цивільний кодекс, закони, акти цивільного законодавства, постанови.

Тема 2. Правовий статус фізичної особи-підприємця

1. Фізична особа – підприємець. Принципи та умови здійснення підприємницької діяльності фізичною особою.

2. Цивільно-правова відповідальність фізичної особи підприємця. Управління майном, що використовується для підприємницької діяльності органом опіки та піклування.

3. Банкрутство фізичної особи-підприємця.

4. Основні поняття: підприємець, управління майном, банкрутство.

Тема 3. Загальна характеристика видів юридичних осіб приватного права

1. Повні та командитні товариства. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю.

2. Створення окремих форм господарських товариств однією особою. Особливості правового статусу окремих форм господарських товариств.

3. Виробничі кооперативи. Споживчі кооперативи, товариства власників житла, громадські об'єднання, інші форми непідприємницьких товариств.

4. Правовий статус установ. Основні поняття: господарські товариства, повні та командитні товариства, виробничі кооперативи.

Тема 4. Об'єкти цивільних прав. Порядок передачі прав за цінними паперами

1. Поняття і види об'єктів цивільних правовідносин. Оборотоzdатність об'єктів цивільних правовідносин.

2. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття речей та їх ознаки. Класифікація речей та її правове значення.

3. Поняття майна. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей.

4. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів. Єдиний майновий комплекс підприємства як об'єкт правовідносин.

5. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин.

6. Основні поняття: об'єкти цивільних прав, матеріальні та нематеріальні блага, речі, рухомі та нерухомі речі, майно, підприємство, гроші, цінні папери, дії та послуги, особисті немайнові права.

Тема 5. Представництво в цивільному праві

1. Поняття представництва. Сфера застосування представництва. Види представництва. Сторони правовідносин з представництва.

2. Повноваження представника. Наслідки укладення угоди особою, не уповноваженою на це, або з перевищенням повноважень.

3. Довіреність. Форма та строк дії довіреності.

4. Передоручення. Припинення довіреності. Наслідки припинення довіреності. Основні поняття: представництво, довіреність, передоручення.

Тема 6. Здійснення та захист цивільних прав

1. Поняття здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав. Зловживання правом. Виконання цивільних обов'язків. Право на захист цивільних прав та інтересів.

2. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав та інтересів Президентом України, органами державної влади, органами влади Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування. Захист цивільних прав нотаріусом.

3. Самозахист цивільних прав. Визнання незаконним правового акта органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування.

4. Основні поняття: цивільні права, цивільні обов'язки, захист цивільних прав, самозахист.

Тема 7. Право спільної власності

1. Поняття і види права спільної власності. Право спільної часткової власності.

2. Порядок визначення часток у праві спільної часткової власності. Здійснення права спільної часткової власності.

3. Тягар утримання майна, що є у спільній частковій власності, та визначення приналежності плодів, продукції і доходів від його використання. Право співвласника розпорядитися своєю часткою у праві спільної часткової власності. Переважне право купівлі частки у праві спільної часткової власності.

4. Виділ частки із майна, що є у спільній частковій власності. Припинення права на частку у спільному майні за вимогою інших співвласників.

5. Поділ майна, що є у спільній частковій власності. Право спільної сумісної власності та його здійснення. Виділ частки із майна, що є у спільній сумісній власності. Поділ майна, що є у спільній сумісній власності.

6. Основні поняття: право спільної власності, співвласник, поділ майна, виділ частки із майна.

Тема 8. Спадкування за заповітом. Спадкування за законом. Спадковий договір

1. Поняття заповіту та право на заповіт. Види заповіту: заповіт з умовою, заповіт подружжя, секретний заповіт. Форма заповіту. Права заповідача.

2. Заповідальний відказ. Покладення. Встановлення сервітуту у заповіті. Право на обов'язкову частку у спадщині. Підпризначення спадкоємця. Скасування та зміна заповіту. Недійсність заповіту.

3. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Виконання заповіту. Основні поняття: заповіт, заповідальний відказ, покладення.

4. Черговість спадкування за законом. Зміна черговості одержання права на спадкування. Спадкування за правом представлення. Розмір частки у спадщині спадкоємців за законом.

5. Поняття, предмет, та форма спадкового договору. Сторони в договорі, їх права і обов'язки. Забезпечення виконання та розірвання спадкового.

6. Здійснення права на спадкування

7. Оформлення права на спадщину

8. Основні поняття: черговість спадкування, спадковий договір.

Тема 9. Загальні положення про шлюб

1. Поняття та ознаки шлюбу, фактичні шлюбні відносини, умови укладання шлюбу, шлюбний вік, добровільність шлюбу, одношлюбність, право на шлюб, державна реєстрація шлюбу, правове значення державної реєстрації шлюбу, заява про реєстрацію шлюбу, правові наслідки шлюбу, право згідність шлюбу.

2. Особисті немайнові та майнові права та обов'язки подружжя.

3. Припинення шлюбу

4. Обов'язки батьків по утриманню дітей.

5. Права та обов'язки інших членів сім'ї та родичів.

6. Особливості усиновлення за участю іноземців та осіб без громадянства Поняття і терміни: шлюб, шлюбний вік, одношлюбність, наречені, державна реєстрація шлюбу, право згідність шлюбу.



ГЛАСАРІЙ

Адміністративна відповідальність – вид юридичної відповідальності, яка полягає у покладенні на фізичних осіб, які вчинили адміністративне (в сфері управлінських відносин) правопорушення, санкцій особистого, майнового чи морального характеру.

Адміністративні правопорушення (адміністративний проступок) – протиправна, винна (умисна чи необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність (ст.9. КпАП).

Адміністративне стягнення – міра відповідальності, що застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень, як самим правопорушником, так і іншими особами (ст. 23. КпАП).

Амністія – рішення компетентного органу державної влади про повне або часткове звільнення від покарання певної категорії засуджених за вчинення злочину, про скорочення призначеного їм судом строку покарання або заміну його м'якшим покаранням, припинення порушеного кримінального переслідування.

Аліменти – кошти, наданні у визначених законом випадках одними особами на утримання інших, які потребують матеріальної допомоги.

Багатодітні матері – матері, які виховують 3 і більше дітей віком до 16 років.

Батьки – батько та мати, записані органами реєстрації актів громадянського стану в книзі народжень і свідоцтві про народження дитини.

Батьківство – факт походження дитини від певного чоловіка (батька).

Батьківські права та обов'язки – особисті й майнові права та обов'язки, які закон надає батькам (батькові і матері) для забезпечення належного виховання і матеріального утримання дітей, а також захисту їхніх прав та інтересів.

Ветерани війни – особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав. До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, інваліди війни, учасники війни.

Вихідні дні – вільні від роботи дні, які надаються трудящим щотижня для відпочинку.

Відпустка щорічна – вставлена законом кількість календарних днів безперервного відпочинку, які щорічно надаються працівникові власником або уповноваженим ним органом із збереженням місця роботи і середнього заробітку.

Громадянин – фізична особа (індивід), яка має громадянство даної держави.

Громадянство – необмежений у просторі й часі правовий зв'язок особи з конкретною державою, який зумовлює поширення на особу всіх конституційних прав і обов'язків.

Дисциплінарна відповідальність – вид юридичної відповідальності, що виникає за порушення дисципліни у сфері трудових відносин і полягає в накладанні на винних мір дисциплінарного характеру: догани чи звільнення.

Дієдатність – передбачена нормами права здатність суб'єкта своїми діями набувати й здійснювати суб'єктивні права та юридичні обов'язки.

Житлове право України – сукупність правових норм, що регулюють житлові правовідносини між громадянами та громадян із державними та громадськими організаціями у процесі реалізації конституційного права людини і громадянина на житло.

Злочин – суспільне небезпечне, протиправне, винне й карне діяння, яке завдає чи може завдати суттєвої шкоди певним суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законом.

Інститут права – частина норм певної галузі права, яка регулює конкретний вид чи сторону однорідних відносин.

Кодекс – закон, у якому об'єднуються й систематизуються правові норми, що регламентують певну сферу суспільних відносин.

Конституція – основний закон держави, в якому регламентуються найважливіші відносини у сферах державного устрою, організації й функціонування органів держави, правового статусу особи.

Конфіскація майна – примусове безоплатне вилучення у власність держави всього або частини майна, яке є особистою власністю засудженого.

Кримінальна відповідальність – вид юридичної відповідальності, яка настає за скоєння злочину і полягає у застосуванні до винної особи виду і міри покарання, передбаченого Кримінальним кодексом.

Материнство – правове становище жінки у зв'язку з народженням, утриманням і вихованням дітей.

Населення – сукупність людей, які проживають на певній території та здійснюють свою життєдіяльність у межах адміністративної чи політичної одиниці.

Нація – спільність людей, які проживають на одній території, зв'язані загальними економічними відносинами, спільною мовою, культурою, одним законодавством, національними інтересами, митними кордонами та іншими ознаками.

Опіка – засіб охорони і захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх, що не досягли 14 років і лишилися без батьківського піклування, а також повнолітніх осіб, яких суд визнав недієздатними внаслідок душевної хвороби або недоумства.

Піклування – засіб охорони і захисту особистих і майнових прав та інтересів неповнолітніх віком від 14 до 18 років, а також громадян, яких суд визнав обмежено дієздатними внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами, та осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно захищати свої права й виконувати свої обов'язки.

Сімейне право – сукупність правових норм, які регулюють особисті й пов'язані з ними майнові відносини громадян, що виникають із шлюбу й належності до сім'ї.

Цивільне законодавство – сукупність нормативно-правових актів, які регулюють майнові відносини, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням матеріальними благами, а також деякі особисті стосунки, пов'язані з майновими (наприклад авторське право) та виключно особисті немайнові відносини, об'єктами яких можуть бути, наприклад, ім'я, честь, гідність.

Шлюб – юридичне оформлений добровільний, вільний і рівноправний союз чоловіка і жінки, який породжує їхні взаємні права й обов'язки, спрямовані на створення сім'ї, народження і виховання дітей.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Олена ЄФРЕМОВА

ЦИВІЛЬНЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО

Методичні рекомендації

Технічний редактор *О. Клімова*

Комп'ютерна верстка
та макетування *О. Клімова*

Комп'ютерний набір *О. Єфремова*

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23743-13583 ПР від 06.02.2019 р.*

Підписано до друку 15.10.2019 р. Формат 60 x 84 1/16.

Папір офсетний. Друк на різнографі.

Ум. друк. арк. 1,86. Обл.-вид. арк. 1,11.

Наклад 50 прим. Зам. № 906.

Редакційно-видавничий відділ НУЧК імені Т.Г. Шевченка.

14013, вул. Гетьмана Полуботка, 53, к. 208.

Тел. 65-17-99.

nuchk.tipograf@gmail.com

